

Zas Latweefchu draugs.

1843. 4. Februar.

5ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Pechterburgas. Tur lihds schim eeksch masahm bohdehm dauds reis notikke, ka bohndneeki, fawas prezess pahrdohdami, tabs eeksch tik beesa un smagga papihra eetinne un noswehre, ka pirzeji, dohmadami mahzianu dabbujufchi, brisham lihds stu dalku masaf dabbuja. Semmes waldischanas ministers tapeh; taggad Pechterburgas general-gubernatoram sinnu laidis, lai jel luhko, ka bohndneeki woi papreeksch nosweere to papihri, kur to prezzi eetih, woi to prezzi ween; un tad scho war roht eetih, bet ta, ka pirzejs ar ween to prezzi, peh; taisna swarra bes papihra noswertu, dabbu. Bet ja tok kahds bohndneeks atrastohs, kas schim spreedumam ne paklausa, tad lai tam usleek tahdu strahpi, kahdu tee likkumi-sagteem un zitteem tahdeem willneekem nospreesch.

Preeksch pahri gabdeem is glahbe weens kohpmanna behls, Zwan Tscherekow wahrda, ne zil tah no Astrakanes pilssehtas peez zilwekus, kas ar fawu laiwinu bija gahjuschi sweijoh; juhra un kam wehra bija usnahuse, laiwu gahsuse us mutti, un winnus paschus mettuse eeksch juhra. Taggad augsti zeenigs Keisers, to dabbujis sinnaht, schehligâ prahâ scho gohda-wihru lizzis apdahwinah; ar selta gohda-sihmi, kam wirs-rakts: »Par to, ka zilwekus is glahbe no nahwes,« un arti irr pawehlejis, lai scho winna labbu un schehligu darbu pa zeitungehm fluddina.

Is Belgeru semmes. Tai pilssehtâ, ko nosauz Westzahn, jauna gabda deenâ tik warrena wehra plohsjahs, ka basnizas tohrnu mette semmê; un schis tam nammam blakkam uskritte, to fatreeze, un wihru, seewu, 5 behrnus un kalpu, kas tur bija eekschâ, nositte. Gan jau pehrnaja gabda eefahkumâ tohrns bijis islahpi jams, bet pilssehtneeki pah; to ne bija behdajufchi wis.

S a r u n n a s c h a n a s,

ka kahds mahzitais Wahzsemme irr sarunnajees ar zitteem no faweem draudses behrneem,

pahr mahjas frustu jeb dsihwes nelaimi.

Kahda masâ Wahzsemmes apzeemâ dsihwo kahds wezzigs mahzitais, kas fawas walkas stundas un sawus speklus labpraht dahwaja tahm winnam ustizetahm dwehselehm. Winsch

là labé, firdéskaidrè, deewabihjigs gans un apgahdatajs sawu draudses behrnu, tappe mihlehts no wezzeem un jauneem. Wiffi tam uestizzeja, tam bija padewigi un paklausigi. Winnam tas ne bija deesgan, sawus draudses behrnus Deewa nammâ mahziht, raht un peemahziht; bet winsch arri, fewischli seemas wallarôs ilnebbelâs weenu deenu sa-azijnaja sawâ nammâ tohs wiffuwairak gohdigus namma-tehrwus un zittus no winnu paklatneekem, un ar teem pahr daschadahm leetahm farunnajahs, tohs pamahzidams, eepreezinadams un labbus padohmus teem dohdams. Dauds no teem arri labpraht un ar leelu preeku atnahze, arri zitti ammatneeki, kas tanni apzeemâ dshwoja, pats pirmajs teefas wihrs tur allaschin bija klast. Wiffi bija pahrleezinati, ka tee no winna dauds labbu dsirdehs un mahzifees.

Kahdas farunnaschanas teem tannis seemas wallarôs irr bijuschas, schabs mahzitajs allaschin usralstija, un pehzati lifte drikket. Schè nu, mihtais lassitajs! tu dabbusi sinnaht sawâ walloda, pahr kahdahm leetahm tee kahdôs wallarôs lohpa irr runnajuschî. Tu gan arri kahdas labbas pamahzifschanas un sinnas te atraddisi, fo tu warri pahrdohmaht ar saweem draugeem un taimineem, un fo tu saweem behrneem un mahjas laudim arri warri preekschâ lassiht.

Lai Deewâ dohd, ka schabs pahrtullotas labbas mahzibas un sinnas wisseem lassitajeem pee firds eet, un daschu dwehseli isglahbj no laizigas un muhschigas pasufchanas!

Virma wallara farunnaschana.

Pahr kahdahm leetahm tee papreeksch irr lohpa runnajuschî?

Semneeks. Juhs, mihtajs mahzitajs, mums winnâ nedellâ tik dauds essat stahstijuschî no kahdeem zilwekeem, kas sawu dsimteni atstahjuschî, us Ameriku irr atsgahjuschî, tur nonahkuschî, dauds grehtibu, arri baddu irr zeetuschî, un ka gan recti zitti no teem laimi un labklastschanu irr atradduschî, neds baggati palikkuschî. Woi tad Amerika irr tas semmes-gabbals, fur tee semneeki taggad schnapfi wairs ne dsere?

Mahzitajs. Arri ammatneeki, lohpmanni un zitti augstaki kungi to brandwihna dserschanu irr atmettuschî.

Tas pats semneeks. Bet kam tee to irr darrjuschî? Gan driht wiffur zilwekt scho dschreenu labpraht bouda.

Mahz. Ja juhs, mihti behrni, pahr to wairak fo gribbat sinnaht, tad es jums klaidri to isstahstischu. Nu patt kahdu jaunu gramatu esmu dabbusis, fur pahr wiffu to plofschakt lohpa runnohts. Tanni gramatâ warr lassiht, ka teem zilwekeem tik labbi Amerika, kâ arri zittâs semmes us reis prahtâ irr nahzis, brandwihnu pa wiffam atmett. Brandwihns us brihtscheligu wihsi muhsu laikôs wiffur tohdè patihkoms dschreens irr palizjis, ka gan driht bes ta ne weena mahja ne worreja buht. Kam tik dauds naudas ween bija, tas diwreisi par deenu schnapfi boudija.

Zits semneeks. Tas jau naw wiffai dauds; muhsu tautas behrni wehl wairak ildeenâs eedser.

Mahz. Tas gan, Deewam schehl! teefs, bet zil leela ta schâde un nelaimè irr, kas zour ildeenischku brandwihna dserschanu nahk, pahr to mums irr pateefigas sinnas. Zour negoddigu plihfeschanu un arri zour ildeenischku brandwihna boudischonu zekkahs wiffa das neweffelibas: kruit-wainas, uhdens-ferga, nelabbi augoni, trihzedami, tissli lohzehti, traks prahts u. t. j. pr. Tahdi dschraji ne warr freetni sawus barbub-pabarriht, slikti bes darba apkahrt wasajahs: tee frohgôs wairak, ne kâ mahjâs dshwo, pahrdser sawu naudu, un teem sawejeem apgehrbu un usurru. Nabbadstiba un truhkums jo deenas palikke jo leelaks. Teem irr ja

astahj fawas mahjas un zitteem par nastu un sohdibu, kà ubbagi, apkahrt staiga. Tahm draudseh'm gan drihs wiffur bija ja-usbuhwe nabbagu-nammi; jo ne weens tahdus paladnee'kus fawâ mahjâ gribbeja usnemt. Kur tahdas eh'kas ne gribbeja ustaisiht, tur tohm draudseh'm bij no fawas apzeema'sahdes' gahdaht par winnu pa-spahrni un usturru. Dee galla tahdi kà sagti un laupitaji mekle faut ko dabbuht, ar ko schnapfi un maifi warr eemantoh't. Blehdibas ikgaddus wairojahs. Zeetumneeku, un nabbagu-nammi palikke pah'r pohri pilditi, jouni wehl zittâs mallâs bija ja-eejek. No tshetreem blehdnee'keem bij allasch trihs brandwihna dsehrasj. Tik patt arri bij ar teem, kas bija fakah'wufchees, kas kà sagti bija fanemti, woi zittadi bij noseegufchees. Bes ta dauds arri dsirdeja no nelaimehm: kà zits bija fabraukts ar ratteem, zits leelâ bedrê, woi uhdeni, woi ugguni bij eekrittis, woi no wesuma krisdams faklu, roh'kas woi kahjas bija falaujis; gan drihs ikneddelâs dsirdeja no tahd'ahm nelaimehm, kas zilwekeem peedsehruschâ prah'tâ bija usgahjuschas.

Semn. Tahs jau gan bailligas leetas!

Zits semneeks. Kas to gan buhtu tizzejis, kà brandwihns tik dauds nelaimu padarritu!

Ma hz. Preeksch scha laika arri ne kas us to dohmajis. — Dauds gan to wehrâ likke, kà nabbadiba, truhkums, sehgas, arri dauds blehdibas un negantibas pasaulê wairojahs, bet laikam fazzija: »tas gan jau arri wezzôs laikôs tâ irr bijis; bet zaur to, kà zilweki taggad irr wairojufchees, zaur to nu arri wairaf greh'ki tohp padarriti pasaulê.« — Domehr tee walbineekf manija, kà wiffuwairaf nabbadiba un truhkumâ eekritte tahdi, kas brandwihnu dsehrasj bija; kad too dakter leeznaja, kà pufs no teem newesseleem zilwekeem tahdi bija, kas to stipru dsehreenu wiffat dauds dauwija, tas tee teefas fungt arri bija wehrâ likkuschi, kà leeli blehdnee'ki fawus nedabus wiffuwairaf peedsehruschâ prah'tâ bija padarrijufchi, kà no plih'tnee'keem kildas, plehschanas un gauschanas irr zeh'lschahs; kad arri wisseem bija jinnams, kà tee dsehrasj arri nemeerigi un naidigi fawâ laulibâ dsihwoja; tad tee sahje skoidri atsiht, kahda nelaimu un zil dauds grehtibu zaur brandwihna dsefchanu zekahs. Tee nu gan arri noyratte, kà schis dsehreens wiffuwairaf zilwekus famaite.

Tadeht zitti apdohmigi wihri fadewahs un fazzija: »tâ tas zittkahrt naw bijis, un us preekschu arri tâ ne buhs buht un palikt. Ja ta brandwihna dsefchana wehl wairofees, tad pee galla seewas un behrni arri sah'ks mihleht scho kaitigu dsehreenu un wiffi kohpâ ees pohstâ. Mums, kà labbeem namma'tehweem, peenah'kahs gahdaht un isdohmaht kahdus padohmus, gallu darriht tahdai dsihwes nelaimi; tas mums peenah'kahs preeksch Deewa, un fawa laiziga un muhschiga labbuma pehz.« — Tee faspreekschahs, to negaddigu brandwihna dsefchanu labbat' pa wiffam at'mest, un arri zittus us ko skubinaht. Tas notikke 1813râ gaddâ. Tee sauzahs fah'tibas beedriba.

Semn. Tas bija tanni paschâ gaddâ, kà mannim bija ja-ee't kareâ pretti Pranzufcheem.

Ma hz. Scho apdohmigu wihru padohms bija, arri wehl zittus usrunnah't, to brandwihna dsefchanu woi pa wiffam at'mest, woi rettî un gaddigi baudisht.

Leefas wihrs. Ja zilwekt to nelahdšigu peedferschanu ween atmeſtu, tad maſak ſildu un plehſchānu arr' buhtu, ſlinkoſchana un palaiddiga dſihwoſchana arri mitetohs, maſak ſtrihdu un eenaidibas eekſch mahjahm ſtarp laulateem draugeem, ſtarp preekſchneekeem un paſkaſneekeem buhtu, maſak ſuhdſeſchanas un iſteefachanas.

Ammatneeks. Es dohmaju, ka tee zilweki Amerikā ne kahtu ſchnapſi wairs ne dſerr?

Mahj. Klaufeet tikkai wehl. — Sahtibas beedribai pee ta gan labs padohms bij, un ta zik ſpēhdama darbojahs, zaur to iſdarriht, lai laudis gaddigaki brandwihnu dſertu. Bet tomehr wiſs bij welti. Zo kad fanahze krohgōs, woi us kahtahm gohda-dſihrehm, tad tee tomehr wairak baudija, ne kā peenahjahs, un eedſehrufchees ſahze peedſertees.

Semneeks. Zo teem gan buhtu warrejis papreekſch ſazzih; ja laudim wehl ta wakka tohp dohta, pa druſzin ſcho dſehreenu baudih, tad dauds no teem gan arri ſahks ſchuhpeht.

Mahj. Pah to tee driſs arri dabbuta ſinnu. Šhi ſahtibas beedriba ne ko ne warreja iſdarriht pee tahdeem, kaſ jau pa laikam leeli dſehraji bija bijuſchi; jo tee taiſ nojahs, ſazzidami: »mehs jau negaddigi ne dſerram, zitti wehl wairak brandwihna bauda, ne kā mehš.« Zā ſahtibas beedriba arri wehl to ne warreja iſdarriht, ka jauni dſehraji ne zehlahs; jo kad brihw bija, gaddigi ſcho dſehreenu baudih, tad zitti pa maſam eeraddinajahs, negaddigi to baudih, un us tahtu wiſsi palikke leeli plihneeki. Sahtibas beedriba tadēht eefaklumā maſ warreja to peedferschanu ſawalbih. ~~Wiltias brandwihna ſerht to bija ſitpraks pah~~ wiſſahm winuas tarboſchanahm.

Wezs ſemneeks. Wiſflabbaki buhtu, kad brandwihnu pa wiſſam ne kur wairs'ne warretu dabbut, tad ween ſchis labs un teizams padohms tai ſahtibas beedribai iſdohtohs.

Mahj. Wiſſupehdigi, kad ſchahs ſahtibas ſabeedroſchanas us wiſſadu wiſsi bija darbojuſchees, ka ſchuhpoſchana un peedferschana maſaka paliktu, woi pa wiſſam fuſtu, tad tee wehl zittu padohmu bij iſdohmajuſchi. Prohti: zitti atkal ſabeedrojahs 1826tā gaddā un apnehmahs, ſcho kaitigu ſitpru dſehreenu pa wiſſam muttē wairs ne nemt. Šchahs jaunās ſabeedroſchanas ſew ſauze: »Atſaſſiſchanas beedribas.« Šchee arri zittus rāddus, nahburgus un draugus uſrunnaja un paſtubbinaja, brandwihna baudiſchānu pa wiſſam atmeſt. Ja ta nelaimē, kaſ zaur ſcho dſehreenu irr zehluſees, buhs mittetees (tā tee ſazzija), tad arri wajaga, ka mehš ſcho dſehreenu ne maſ wairs ne baudam. Kad awotu aiſbahſiſim, tad taſ, kaſ iſ ta iſpluhd, arri ſuddihš.

Ammatneeks. Kaſ gan nu bija labbi iſdohmahts; kaut tik ween arri prahtigi, paſlauſigi un paſtahwigi taptu iſdarrihts! Bet ko tee zitti pah to ſazzija?

Mahj. Zo mehš zittā wakkarā dſirdeſim.

J. G. A.